

DORDRECHT

Postadres: Postbus 8 3300 AA DORDRECHT

Raadsleden, commissieleden, collegeleden,
leden van de Drechtraad en het Drechtstedenbestuur

797314

GEMEENTERAAD ALBLASSERDAM	
INGEKOMEN	
04 MEI 2012	
Reg.nr. : Grif	
Status : D	Volgnr.:
Com. :	Datum:
Kopie : RL - DL - College -	
Optn.	
T 078 770 8550	
PAR. Griffier	Voorz. T 078 770 5198

Contactpersoon

M.J.W.T. Hendrickx
T 078 770 4975

Datum 27 april 2012
Ons kenmerk GRIF/2012/791737
Bijlage(n) Diverse
Betreft Uitnodiging en programma themabijeenkomst Europa

Dames en heren,

Op de dag van Europa, woensdag 9 mei a.s., organiseert de gemeenteraad van Dordrecht een themabijeenkomst over Dordrecht, de Drechtsteden en Europa. De bijeenkomst wordt gehouden in het Stadhuis van Dordrecht, aanvang 20.00 uur. Raadsleden en commissieleden, collegeleden en leden van de Drechtraad en het Drechtstedenbestuur zijn via een vooraankondiging al uitgenodigd voor deze boeiende avond.

Tijdens de bijeenkomst wordt ingegaan op de vraag welke rol het Europese schaalniveau speelt voor het realiseren van onze eigen lokale/regionale beleidsdoelen. Hoe verhoudt onze lokale/regionale agenda zich tot de strategische agenda's op hogere schaalniveaus zoals Zuidvleugel/Randstad en de Nationale agenda? Hierbij komen ondermeer de economische agenda Zuidvleugel 2012-2015 en het topsectorenbeleid van het ministerie van EL&I, mede in relatie tot de voorbereidingen op de nieuwe Europese structuurfondsperiode 2014-2020 aan de orde. In vier korte presentaties krijgt u de ingrediënten aangereikt om met elkaar te discussiëren over de strategische positionering van Dordrecht en de Drechtsteden in Europa.

Zoals toegezegd ontvangt u hierbij het programma van de avond en ter voorbereiding ook twee achtergrondnotities. Eind volgende week ontvangen degenen die zich hebben aangemeld per e-mail nog een notitie over de stand van zaken in de voorbereiding op de nieuwe EU-budgetperiode 2014-2020.

Wij verheugen ons op uw komst. Aanmelden kan nog tot en met donderdag 3 mei 2012 via raadsgriffie@dordrecht.nl. Doet u dat alstublieft alsnog, mocht het u ontschoten zijn.

Graag tot woensdagavond 9 mei!

Met vriendelijke groet,

Marjon Hendrickx
Adjunct-griffier

9 mei Dag van Europa Themabijeenkomst over Dordrecht, de Drechtsteden en Europa

Locatie: Stadhuis Dordrecht
Aanvang: 20.00 uur

PROGRAMMA

1. Inleiding

- 20.00-20.05 Welkom en korte inleiding door dhr. A.A.M. Brok
- 20.05-20.10 Filmpje Francois Mitterand over samenwerking in Europa

2. Ontwikkelingen op schaal van EU, Nationaal, Randstad, Provincie

- 20.10-20.20 Presentatie over voorbereiding op nieuwe EU-budgetperiode 2014-2020 en daarbij relevante inhoudelijke thema's en over het speelveld in Zuidvleugel/Randstad en Rijn-Schelde Delta
drs. Hans van Broekhoven, adviseur EU/Public Affairs
- 20.20-20.30 Presentatie over de Randstadstrategie Europa 2012-2015 en de inzet van de provincie Zuid-Holland hierin
drs. Jean-Christophe Spapens, Hoofd unit EU/Internationaal Provincie ZH
- 20.30-21.00 Discussie

3. Pauze

- 21.00-21.20 Pauze

4. De agenda van Dordrecht en de Drechtsteden

- 21.20-21.30 Kennisinstituut Ecoshape als belangrijke actor binnen de sector deltatechnologie over hun activiteiten o.a. in het kader van het nationale topsectorenbeleid, mede in relatie tot de Europese agenda en de Europese programma's. <http://www.ecoshape.nl/>
ir. Marjolein van Wijngaarden, manager kennisinstituut Ecoshape
- 21.30-21.40 Toelichting ruimtelijk-economische strategie Dordrecht en regionale uitvoeringsagenda economie en arbeidsmarktbeleid. Welke synergie zit er in de strategische agenda van Dordrecht en de Drechtsteden?
drs. Gido ten Dolle, directeur ruimtelijk-economische strategie en arbeidsmarktbeleid

5. Symbiose en conclusies

- 21.40-22.10 Hoe maken we ter realisatie van onze lokale/regionale beleidsdoelen de optimale match tussen de inhoudelijke agenda's op de verschillende schaalniveaus en de netwerken daaromheen. Wat betekent dat voor Dordrecht, de Drechtsteden en hun raadsleden?
- 22.10-22.30 Informele afsluiting

Drechtsteden

Postbus 619 3300 AP Dordrecht.

Aan
de leden van de Drechtstraad,
de leden van de gemeenteraden
de Colleges van burgemeester en wethouders

Bezoekadres
Noordendijk 250
3311 RR Dordrecht

BNG 28.51.27.748

Telefoon (078) 770 4130

Fax (078) 770 8091

E-mail g.ten.dolle@dordrecht.nl

Behandeld door G.A. ten Dolle

Onderwerp gezamenlijke investeringsagenda Drechtsteden – provincie Zuid-Holland

Datum 2 april 2012

Ons kenmerk BDS/12/774612

Bijlage(n) 1

Geachte heer, mevrouw,

In de afgelopen maanden hebben de Drechtsteden hard gewerkt om met de provincie Zuid-Holland tot een gezamenlijke investeringsagenda te komen. Een agenda waarmee we de economie en de leefbaarheid van onze regio versterken en op een hoger niveau brengen. De agenda is inmiddels vastgesteld door zowel het Drechtstedenbestuur, als Gedeputeerde Staten. Vandaag, maandag 2 april, wordt de agenda aan de pers gepresenteerd, door vertegenwoordigers van het Drechtstedenbestuur en Gedeputeerde Staten. Met deze brief wil ik u namens het Drechtstedenbestuur informeren over de inhoud van de samenwerkingsagenda.

“Samenwerken aan een Europese Topregio”

De samenwerkingsagenda (zie bijlage) heeft tot doel om, aan de hand van gedeelde ambities, gezamenlijk concrete resultaten te bereiken in de periode 2012-2015. De agenda bundelt financiële middelen van de provincie, de Drechtsteden en Drechtstedengemeenten op de thema's economie, bereikbaarheid, leefbaarheid en externe veiligheid. Voor deze thema's zijn afspraken gemaakt over samenwerking op programma- en projectniveau.

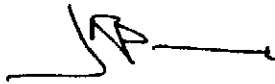
De Drechtsteden en de provincie Zuid-Holland trekken op basis van deze afspraken gezamenlijk op en zullen in het vervolg eens per halfjaar de resultaten bespreken. De inhoud van de afspraken sluit uiteraard aan op het regionaal Meerjarenprogramma 2011-2014, zoals in december 2010 door de Drechtstraad vastgesteld.

Op 27 maart jongstleden is er op basis van de agenda al een eerste mijlpaal gerealiseerd: Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland hebben ingestemd met het voorstel tot deelname van de provincie in ROM-D Capital voor € 10 miljoen. Die stap is mogelijk gemaakt doordat de Drechtstedengemeenten hebben ingestemd met het overdragen van het project Noordoever-Transformatie van de ROM-D naar de Drechtsteden.

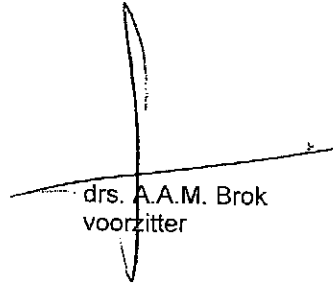
De overige afspraken op de agenda raken aan de projecten op de Economische Agenda Zuidvleugel, de besteding van de middelen ILG (Investeringsfonds Landelijk Gebied), de investeringen in het knooppunt A16/N3, de A15 en het verbeteren van de externe veiligheid. Ook zullen we in de komende jaren met de provincie optrekken in bestuurlijke vernieuwing en in het vinden van aansluiting op de Europese agenda.

Ik hoop u met deze brief voldoende geïnformeerd te hebben over de inhoud van de agenda en kijk ernaar uit om samen met u invulling te geven aan de gemaakte afspraken.

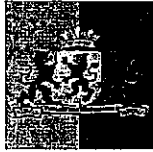
Hoogachtend,
het Drechtstedenbestuur,

drs. J.H. de Baas
secretaris

drs. A.A.M. Brok
voorzitter

provincie
ZUID HOLLAND

Drechtsteden

Zuid-Holland en Drechtsteden werken samen aan een Europese topregio

De provincie Zuid-Holland en de regio Drechtsteden hebben overeenkomstige ambities en trekken al veel gezamenlijk op. Gedeputeerde Staten en het Drechtstedenbestuur hebben daarom besloten om voor de periode 2012-2015 een gezamenlijke agenda op te stellen. Deze agenda heeft tot doel om, aan de hand van gedeelde ambities, gezamenlijk concrete resultaten te bereiken. Het opnemen van ambities in de agenda moet ertoe leiden dat afspraken en doelen met overtuiging en daadkracht worden gehaald. Bestuurders en ambtenaren spreken elkaar aan op het behalen van resultaten. Dit gebeurt door twee keer per jaar, middels een vast format, bestuurlijk de voortgang te monitoren en knelpunten te bespreken. In het geval van stagnatie zullen provincie en Drechtsteden interveniëren om te versnellen. Nieuwe onderwerpen kunnen halfjaarlijks aan de agenda worden toegevoegd (dynamische agenda), maar bestaande onderwerpen worden niet afgevoerd voordat het gewenste resultaat bereikt is.

Opgaven

Niet alle activiteiten van provincie en Drechtsteden zijn onderdeel van de agenda. Er is gekozen voor prioriteiten die de economie van de Drechtsteden en zuidelijke Randstad als geheel versterken. In de Drechtsteden vinden veel economische activiteiten plaats die verbonden zijn met de mainport en het maritiem complex (scheepsbouw en -reparatie, toeleverende industrie, binnenvaart, baggercluster en logistiek). Deze economische activiteiten bevinden zich niet alleen in de Drechtsteden, maar nadrukkelijk ook aan de noordrand van de Hoeksche Waard en de zuidrand van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Het gehele gebied is georiënteerd op de corridor Rotterdam-Dordrecht-Breda-Antwerpen.

Provincie en Drechtsteden willen, samen met het bedrijfsleven en de omliggende regio's Rotterdam, Hoeksche Waard, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en West-Brabant, het gebied sterker positioneren als de verbindende schakel in het havenindustriële en maritiem complex. Dat gebeurt door infrastructurele knelpunten aan te pakken, de daarmee samenhangende externe veiligheid te verbeteren en ruimte te bieden voor nieuwe bedrijvigheid. In de Drechtsteden geven provincie en regio een impuls aan de kennisinfrastructuur. De maritieme en deltatechnologie is een nieuwe economische drager en wordt ondersteund door bijvoorbeeld de vestiging van een maritieme campus en het University College.

Met de ontwikkeling van het robuuste natuur- en recreatiegebied Nieuwe Dordtse Biesbosch en de aanpak van ruimtelijke verrommeling in de Deltapoort, staat de versterking van de kwaliteit van de leefomgeving hoog op de agenda van de provincie en Drechtsteden. Deze versterking moet bijdragen aan de verbetering van het vestigingsklimaat in de Drechtsteden en de zuidelijke Randstad als geheel.

Intergemeentelijke samenwerking

De Drechtsteden is een nationaal bekend praktijkvoorbeeld van innovatieve intergemeentelijke samenwerking. Deze samenwerking kenmerkt zich door netwerksamenwerking; *de inhoud stuurt de beweging en het schaalniveau voor de samenwerking*. De Drechtsteden verkeert in transitie naar verdere professionalisering van de samenwerking. In overleg met de provincie en het ministerie van Binnenlandse verkennt de regio de mogelijkheden van bestuurlijke experimenten om de samenwerking een impuls te geven (bijvoorbeeld wethouders die niet alleen de gemeente besturen, maar de gehele regio). De provincie hecht waarde aan effectief lokaal en regionaal bestuur. Krachtige gemeenten en krachtige regio's zijn een voorwaarde om de ambitie van een Europese topregio te realiseren. Gedeputeerde Staten werken daarom

graag samen met het Drechtstedenbestuur en het rijk aan het opstarten van de bestuurlijke experimenten. Denken en doen buiten de bestaande kaders om de opgaven waar de regio voor staat op een vernieuwende en effectieve manier aan te pakken. De ervaringen hiermee kunnen vervolgens ook in andere regio's gebruikt worden.

Agenda Zuid-Holland - Drechtsteden

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland en het Drechtstedenbestuur committeren zich voor de periode 2012-2015 aan de volgende ambities.

I Economie

- Versterken van de vernieuwde regionale ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden (ROM-D).
- In samenwerking met het bedrijfsleven, Havenbedrijf Rotterdam en de regio's Rotterdam, Hoeksche Waard, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, West-Brabant en Antwerpen integraal ontwikkelen van het havenindustriële en delta/maritiem complex door:
 - uitvoering en lobby voor projecten uit de Economische Agenda Zuidvleugel: University College, maritieme campus, Ecoshape, Flood Control, Schone Schepen, verkenning innovatieve dijkversterking (bijv. polder Nieuwland, Alblasserdam, Wieldrechtse Zeedijk, Dordrecht), promotie en acquisitie van de delta- en maritieme sector.
 - Uitvoering en lobby voor projecten van het bestuurlijk platform Vlaams-Nederlandse Delta: o.a. harmonisatie wetgeving Vlaanderen/Nederland, monitoring pijp- en buisleidingen, TEN-T.
- Uitvoering herstructurering en ontwikkeling bedrijventerreinen, waarbij de inzet is om zoveel mogelijk natte en Hoge Milieu Categorie(HMC)-bedrijvigheid mogelijk te maken o.a.: Westelijke Dordtse Oevers (inclusief infrastructurele maatregelen rijk), FES-projecten Hendrik-Ido-Ambacht en Sliedrecht, Zeehaven Dordrecht, De Geer Zwijndrecht, Uilehaven Zwijndrecht, Antoniapolder Hendrik-Ido-Ambacht, Haven Zuid Alblasserdam, Vinkenwaard Alblasserdam, Oosteind Papendrecht.

II Externe veiligheid

- Onder leiding van de provincie gezamenlijke lobby bij het kabinet en de Tweede Kamer voor het binnen halen van het 'alles-uit-de-kast' maatregelenpakket Drechtsteden in het kader van Basisnet à 11 miljoen euro op korte termijn.
- Toezien op de uitvoering van toezeggingen door het rijk over realisatie spoorbogen Meteren (prioriteit) en Veza-boog, zodat uitvoering op middellange termijn (2013-2015) kan plaatsvinden. Het belangrijkste is dat de veiligheidswinst voor de Drechtsteden via het ontwerp tracé besluit en/of MER-procedures in de Wet Basisnet wordt verankerd en dat dit leidt tot een verlaging van het groepsrisico.
- Pregnant blijven agenderen goederenspoorlijn/tunnel RoBel opdat realisatie op lange termijn (na 2015) kan plaatsvinden.
- In samenwerking met Havenbedrijf Rotterdam in 2013 één Regionale Uitvoeringsdienst creëren voor alle bedrijven in het havenindustriële complex Rotterdam, Hoeksche Waard, Drechtsteden en Zeeland, die vallen onder het besluit Risico Zware Ongevallen (BRZO).

III Leefomgeving en vrijetijdseconomie

- Uitvoering projecten in het herijkte ILG-programma, o.a. Nieuwe Dordtse Biesbosch, Develbos, Hogenesse, Waalbos, Sophiapolder, Sandelingen-Ambacht en Polder Blokweer.
- Uitvoering programma Deltapoort:
 - 2012: gebiedsvisie Deltapoort als vigerend planologisch juridisch kader.
 - 2012-2013: uitvoering quick wins en missing links in recreatieve routestructuren.
 - 2012-2014: uitvoering maatregelenpakket verplaatsing en sanering verouderde glaslocaties.

- Met steun van provincie trekken Drechtsteden en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden gezamenlijk op voor realisatie van een nieuw integraal toeristisch recreatief product (o.a. Biesbosch, binnenstad Dordrecht, Kinderdijk, glasmuseum Leerdam, Ark van Noach, Slot Loevestein).

IV Bereikbaarheid

Onder leiding van de provincie en in samenwerking met de platforms Vlaams-Nederlandse Delta, Deltri, Havenbedrijf Rotterdam, de regio's Rotterdam en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden gezamenlijke lobby naar het kabinet (bestuurlijk overleg MIRT) en de Tweede Kamer voor een betere bereikbaarheid van de regio:

- aansluitingen A15-N3, A16-N3;
- no regret maatregelen filebestrijding A15 Papendrecht-Gorinchem;
- A27: maatregelen filebestrijding, oplossen knelpunten Meerkerk-Werkendam, Gorinchem;
- met inachtneming van de eerder gemaakte afspraken tussen rijk en Zuidvleugel in het kader van het Programma Hoogfrequent Spoor: maximale bediening met intercity's van station Dordrecht, ook in de richting van de Brabantse Stedenrij en in het kader van de verbreding programma StedenbaanPlus.
- agenderen realisatie A4-Zuid (lange termijn) ter ontlasting A16/Drechtsteden.

Europese middelen

Voor alle gezamenlijke ambities geldt dat de provincie Zuid-Holland en de regio Drechtsteden pro-actief de kansen verkennen om via co-financiering aanspraak te maken op Europese middelen in EFRO (regionale economische ontwikkeling), Smart Specialisation Strategy (investeringen in innovatie) en Ten-T (verbeteren aansluitingen trans-Europese netwerken).

Drechtsteden

Uitvoeringsprogramma

versie 21-11-2011

Onderwerp Uitvoeringsprogramma economie en arbeidsmarktbeleid Drechtsteden
Projecten en activiteiten

1. Inleiding

In het afgelopen jaar is de agenda op ruimtelijk-economisch terrein van het Rijk en de Zuidvleugel van de Randstand duidelijk geworden (o.a. Topsectorbeleid en de Economische Agenda Zuidvleugel 2012 – 2015). De agenda's geven diverse aanknopingspunten voor steun vanuit deze overheidslagen voor initiatieven in de regio die een impuls kunnen geven aan de economie (en daarmee banen) in onze regio.

Deze notitie doet een voorstel voor de investering die we vanuit de Drechtsteden in 2012 zouden moeten plegen om optimaal in te spelen op de agenda van het Topsectoren beleid van het Rijk en de regionale Uitvoeringsagenda Economie van de Zuidvleugel. In de uitvoering van enkele prioritaire projecten (o.a. regionale opschaling, herstructurering van 't Plaatje en de aanpak van regionale economische promotie en acquisitie) ligt een duidelijke relatie met de (her)positionering van ROM-D.

Tijdens de Drechtsteden conferentie van 4 november is de Economische Agenda Zuidvleugel gepresenteerd in relatie tot de economische kansen voor de regio Drechtsteden. Gelet op de ligging, de werkgelegenheidsstructuur en aanwezigheid van het bedrijfsleven, manifesteert de regio Drechtsteden zich sterk binnen de Topsector Water/ Delta en in mindere mate binnen de Topsector Logistiek. Zie hiervoor ook bijgevoegde fact sheet over de betekenis van de maritieme cluster Drechtsteden.

Betekenis maritiem sector Drechtsteden	
Nederland: - Omzet € 27 miljard - Exportquote 64% (5.5% totale Nederlandse export) - Toegevoegde waarde € 14.5 miljard (€ 10,5 mld direct en € 4 mld indirect) - Werknemers 190.000 (134.000 direct en 75.000 indirect) - Aantal bedrijven 12.000	
Drechtsteden (ruime regio, inclusief Alblasserwaard en Vijfheerenlanden):	
11 deelsectoren maritieme cluster:	Werkgelegenheid deelsectoren scheepsbouw, waterbouw, maritieme toeleveranciers en binnenvaart:
- Ca 8,5% van totale maritieme werkgelegenheid - 3e maritieme knooppunt in NL - 850 maritieme bedrijven - 8000 medewerkers - 2700 in maakindustrie	- Scheepsbouw: met ca. 1.500 wp 15% van het landelijk totaal - Maritieme toeleveranciers: met ca. 2.100 wp 15% het landelijk totaal - Waterbouw: met ca 4.000 wp 70% van het landelijk totaal - Binnenvaart: met ca 1.800 wp 14% van het landelijk totaal
Bronnen: Nederland Maritiem Land 2010, EUR 2010 en Scheepsbouw Nederland 2011	

Centraal in de uitwerking van de Uitvoeringsagenda Zuidvleugel voor de regio Drechtsteden staat de doorvertaling van de Topsector Water/Delta naar concrete projecten. Daarbij gaat het om zaken als regionale arbeidsmarktbeleid, de versterking van de kennisinfrastructuur/ onderwijs binnen het cluster, de ontwikkeling van showcases / experimenteelgebieden, het versnellen van de innovatieve projecten van het regionaal bedrijfsleven / MKB en de regionale economische promotie en acquisitie. Deze investeringslijnen lopen daarbij op met de topsectoren inzet en co-financieringsmogelijkheden vanuit het Rijk.

Voorafgaand aan de uiteenzetting van de zes voorgestelde investeringslijnen voor de regio Drechtsteden met strategische inzet en concrete projecten, wordt in deze notitie eerst ingegaan op de ruimtelijk-economische agenda's van het Rijk en de Zuidvleugel voor de komende jaren.

2. Topsectorenbeleid kabinet

In de afgelopen jaren was het economisch subsidiebeleid van het Rijk sterk georganiseerd langs de lijnen van de beleidsdossiers, in plaats van langs de (sector)structuur van het Nederlandse bedrijfsleven. Het Kabinet kiest echter voor een nieuwe koers langs de versterking van de topsectoren. De opgave daarbij om Nederland sterk te positioneren in snelgroeiende afzetmarkten en om innovatieve oplossingen te vinden voor maatschappelijke vraagstukken.

De 9 sectoren zijn aangewezen in de bedrijfslevenbrief 'Naar de top'. Later is het thema hoofdkantoren aan de topsectoren toegevoegd vanuit de gedachte dat hoofdkantoren het economisch imago van Nederland versterken en zorgen voor werkgelegenheid. Ze zijn daarmee belangrijk voor alle topsectoren.

Met de aanpak werkt het Kabinet per topsector samen met bedrijven en kennisinstellingen aan het versterken van de concurrentiekracht en het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Om deze ambitie en visie te realiseren is door de zogenaamde Topteams (onder leiding van een boegbeeld uit de sector) per topsector een actieagenda opgesteld. Met deze agenda's worden kansen en uitdagingen per topsector benoemd en sectorspecifieke knelpunten en belemmeringen aangepakt. De agenda's kunnen ingaan op de kennis- en onderzoeksagenda, de mogelijkheden om de beschikbaarheid en kwaliteit van vakmensen en kenniswerkers te vergroten, uitwisselingsprogramma's tussen overheid en bedrijfsleven op te stellen, op het vergroten van duurzaamheid, etc.

Concreet betreft het de sectoren water, agro en food, tuinbouw, high tech, life sciences, chemie, energie, logistiek en creatieve industrie (zie tabel). Het nieuwe randvoorwaardelijke sectorbeleid zal regelmatig worden geëvalueerd, waarna de gekozen prioriteiten, inclusief de keuze voor de sectoren, kunnen worden herzien. Op deze manier wordt recht gedaan aan de dynamiek van de economie. Voor een belangrijk deel kennen deze topsectoren een geografische concentratie.

Tabel 1 De topsectoren

Topsector	Kenmerkende activiteiten	% BNP*	Uitgaven R&D (mld)*
1 Agro-Food	Agrofoodsector: diverse (plantaardige en dierlijke) voedselketens, Food Valley.	4,4%	0,5 (inclusief topsector 2)
2 Tuinbouw en uitgangsmaterialen	Vereiding, groenten, fruit en bomen, bloemen en bollen, Greenports	1,4%	0,5 (inclusief topsector 1)
3 High Tech materialen en systemen	High Tech materialen en systemen, Brainport, nanotechnologie Automotive, Vliegtuigbouw, Agro, veiligheid, staal	6,7%	4,2
4 Energie	verduurzaming van de energiehuishouding, Internationale energiemarkt (gasrotonde) en Energy Valley	3,4%	2,1
5 Logistiek	Internationale supply chains, regierol op knooppunten, servicelogistiek, innovatie luchtvaart, goederenvervoer water, mainports Rotterdam en Schiphol en achterlandverbindingen	3,4%	0,2
6 Creatieve industrie	Architectuur, mode, gaming, industrieel ontwerp, media	1,6%	0,2
7 Life-sciences	vaccins, diagnostica, farmaca, biomedische materialen, preventieve technieken en middelen t.b.v. volks- en diergezondheid en Bio Science Park Leiden, Health Valley	3,7%	2,1
8 Chemie	petrochemie, basischemie en fijn chemie, Maintenance Valley	2,2%	1,7
9 Water	water- en deltatechnologie, maritieme bouw, water als resource, waterzuivering	0,4%	0,3

* Cijfers over 2008, afkomstig uit *Dialogic: Nederlandse clusters in kaart gebracht*, 2010. Voor tuinbouw geldt een andere bron: Landbouw Economische Instituut, *Het Nederlandse agrocomplex*. Deze cijfers geven een indicatie van de omvang en indeling van de topsectoren. R&D uitgaven betreffen alleen de private R&D uitgaven.

Voor de versterking van deze topsectoren heeft het Kabinet in totaal 1,5 miljard euro beschikbaar gesteld. Deze middelen zullen op basis van de agenda's zo doelmatig en effectief mogelijk worden ingezet langs de lijnen van de zogenaamde topsectoren.

Het Topteam Water heeft daarbij uit 80 ingediende cases 13 prioritaire projecten geselecteerd waar de komende jaren in menskracht en middelen op ingezet zal worden. Vier van deze projecten worden getrokken door bedrijven en instellingen in de Zuidvleugel.

3. Economische Agenda Zuidvleugel 2012 – 2015

In 2010 heeft het Bestuurlijk Platform Zuidvleugel een diepgravend onderzoek laten verrichten door het bureau Roland Berger Strategy Consultants naar de economische positie van de Zuidvleugel. Begin 2011 is het rapport "Zuidvleugel, de topregio van Nederland" afgerond met daarin een advies over de nieuwe economische agenda voor de Zuidvleugel van 2010 to 2020.

De conclusie van het onderzoek is dat de dragende economische pijlers in de regio, namelijk het havenindustriële complex (Chemie & Energie, Transport & Logistiek en Maritiem) en de Greenports, ook in 2020 nog steeds verreweg het grootst zullen zijn en bovenal een aanzienlijke groei kunnen realiseren. Deze sectoren zijn, samen met de kennis- en zakelijke dienstensector die geclusterd is rondom de drie universiteiten en grote steden, van onschatbare waarde voor de Zuid-Hollandse en Nederlandse economie. Het zijn dé pijlers onder de regionale economie die bepalend zijn voor de concurrentiekracht van de Zuidvleugel.

De Zuidvleugelpartners hebben in het voorjaar van 2011 afgesproken om voor de komende vier jaar een Uitvoeringsprogramma op te stellen aan de hand van de uitkomsten van het onderzoeksrapport van Roland Berger. Voor elke sector is een bestuurlijke trekker benoemd en zijn er gesprekken gevoerd met bedrijven en kennisinstellingen. Daarvoor is namens de regio Drechtsteden de heer Scholten aangewezen als bestuurlijk trekker voor de sector Delta/Maritiem in de Zuidvleugel.

De uitwerking in de afgelopen maanden heeft geleid tot een overzicht waar beleidsmatige aandacht de komende jaren nodig is en welke prioritaire projecten op terreinen als kennisvalorisatie, fysiek/infrastructuur, onderwijs & arbeidsmarkt, regelgeving en promotie & acquisitie opgepakt kunnen worden. Met deze aanpak wordt door de Zuidvleugelpartners aangesloten op het topsectoren beleid en de nieuwe financieringsstructuur van het Kabinet.

In Tabel 2 is een overzicht gegeven van de 11 sectoren en de accenten die bij de uitvoering worden gelegd in het Uitvoeringsprogramma Economie Zuidvleugel.

Tabel 2. De sectoren en de beleidsmatige accenten vanuit de Zuidvleugel

Sectoren	Fysiek arbeidsmarkt	Onderwijs/	Kennis-valorisatie	Promotie & Acquisitie	Regelgeving	Uitvoering/organisatie	Financiering
• Chemie	+	+	+	0	+	0	0
• Energie	+	0	+	0	+	0	0
• Biobased	+	+	++	+	+	++	++
• Clean Tech	0	+	++	0	0	+	+
• IT	0	+	++	0	0	++	+
• Logistiek	++	+	++	+	+	0	+
• Veiligheid	0	0	++	+	+	+	+
• Delta/maritiem	+	++	+	++	++	++	+
• Greenports	++	++	+	0	+	0	+
• Life Sciences & Health	+	+	++	++	+(+)	++	+
• (Internationale) kantoren (pensioenen & verzekeringen)	0	0	0	++	0	0	+

Legenda

++ Behoorlijke inbreng via ondersteunende rol (financieel en/of menskracht)

+ Beperkte inbreng vanuit Zuidvleugelpartners

0 Geen inbreng Zuidvleugel, primaat ligt duidelijk op ander schaalniveau (lokaal of nationaal)

Uit de bestuurlijke consultaties en gesprekken met sleutelpersonen in de sectoren zijn in totaal 50 projecten en te nemen acties geïdentificeerd. Het gaat om maatregelen die op het schaalniveau van de Zuidvleugel opgepakt moeten worden. Niet alles kan echter tegelijkertijd worden opgepakt en voor veel opgaven staan andere partijen aan de lat. Er is dus een keuze gemaakt.

De Zuidvleugelpartners zetten in op projecten en acties die:

- 1) een **schaa sprong** in de betreffende sector mogelijk maken,
- 2) het organiserend vermogen binnen de regio bundelen en binden,
- 3) internationale concurrentiekracht bezitten,
- 4) de komende vier jaar concrete resultaten en effecten opleveren en
- 5) waar mogelijk cross-sectorale kansen opleveren.

Dat heeft geleid tot een lijst van 22 prioritaire projecten. Het oppakken van een project leidt tot een sectorale versterking, maar ook tot een versterking van de vier economische pijlers van de regionale economie, waaronder 1) transitie havenindustriële complex, 2) transitie Greenport, 3) Campussen en Kennisvalorisatie en 4) Kennisintensieve zakelijke diensten.

De projecten en activiteiten vanuit de regio Drechtsteden richten zich binnen de clusters Deltatechnologie/ Water en (in mindere mate) Logistiek vooral op de pijlers Transitie havenindustriële complex en campussen / kennisvalorisatie. Het gaat dan om de inzet van de regio Drechtsteden op de volgende projecten en activiteiten uit het uitvoeringsprogramma Zuidvleugel:

Delta/Maritiem

In Rijnmond en Drechtsteden is dit cluster sterk vertegenwoordigd en sterk internationaal georiënteerd. Initiatieven uit de Topsectoren Water en (in mindere mate) Logistiek en het Deltaprogramma vinden vaak hun plek in de Zuidvleugel, waarbij wel een duidelijke tweedeling moet worden aangebracht tussen Water(bouw) en Maritieme industrie. Vanuit het bedrijfsleven zijn de volgende projecten naar voren gebracht, waarin bedrijven, maar ook het Rijk en andere overheden gaan participeren:

- 1 ***Deltatechnologische projecten Topteam Water.*** Bouwen met Water (Ecoshape), Grevelingen Tidal Test Centre (getijdenenergie), Flexibele Waterkeringen (in plaats van dure brede dijken), Digitale Delta en nieuwe Waterbeheersystemen (Flood Control) met name in laaggelegen gebieden. Het delen van kennis tussen partners over deze projecten zal actief opgepakt worden in een valorisatieprogramma Deltatechnologie, waarin bedrijven, kennisinstellingen overheden in de regio Rotterdam, Delft en Drechtsteden samenwerken in het kader van nucleus Water (betrokkenheid van o.a. programma Rotterdam Climate Proof, Clean Tech Delta, TU Delft etc.).
- 2 ***Projecten Maritieme Industrie.*** Vanuit het Maritieme cluster wordt ingezet op drie lijnen, namelijk schone schepen, snelle schepen en winning van delfstoffen en energie op zee. Voor het Uitvoeringsprogramma worden drie projecten extra naar voren gehaald, namelijk het project schone schepen (schepen met LNG verbrandingsmotoren), het opzetten van Hyperbarisch lab (in Delft) om ervaring op te doen met werken op grote dieptes en de doorontwikkeling van de onderhoudstraat voor de binnenvaart (op de locatie 't Plaatje in Sliedrecht).

FYSIEK/BEREIKBAARHEID

- 3 ***Corridors en netwerk inland terminals.*** In de afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan de effecten van de doorgroei van het Havencomplex in de Rijnmond voor de capaciteit op de achterlandverbindingen (wegen, spoor, short sea, binnenvaart en buisleidingen). Daarnaast zijn voor de verwachte sterke groei van de containerstromen draaischijven in het achterland ontwikkeld (onder meer in Moerdijk, maar ook in Alblasserdam) en is er Nederland een netwerk van inland containerterminals ontstaan. Deze ontwikkelingen worden in de komende jaren voortgezet, waarbij op korte termijn geen extra projecten opgestart hoeven te worden. 'Kleinere' projecten (zoals een terminal in Gouda, of aanpassingen in de bevaarbaarheid van de Gouwe) worden door de regionale partners opgepakt. Wel zal er in dit verband speciale aandacht zijn voor investeringen in natte bedrijventerreinen, vooral als bedrijven daar zelf de lead nemen, zoals dat nu gebeurt in bijvoorbeeld Sliedrecht ('t Plaatje), Hendrik Ido Ambacht (Frankenpad/Grotenoord) of Alblasserdam (Haven Zuid). Daarnaast zullen regionale partners ook investeren in de bereikbaarheid van grote (nieuwe) bedrijventerreinen, zoals bijv. Nieuw Rijenwaard.

ONDERWIJS/ARBEIDSMARKT

Aanvullende initiatieven op het gebied van Onderwijs/arbeidsmarkt zijn het meest acuut in de sector Delta/Maritiem. Ook in de andere sectoren dreigt een tekort aan vakbekwaam personeel, enerzijds komt dat door de vergrijzing, maar anderzijds heeft het ook te maken met de beroepenkeuze van jongeren. Met name in de sector Delta/Maritiem zijn additionele initiatieven urgent.

In de Delta maritieme sector vergrijst de beroepsbevolking snel en is er nu al niet genoeg nieuwe aanwas om de uitstroom te compenseren. Bovendien is in deze sectoren de vraag naar technisch personeel het grootst. Spreiding van aanbod van opleidingen over de regio is nodig en dat grote bedrijven gestimuleerd worden hun eigen bedrijfsscholen nieuw leven in te blazen. Tot voor kort was het thema onderwijs/arbeidsmarkt te veel een onderzoeksmatige en beleidmatige aanpak van overheden en kennisinstellingen. In de Rijksnota Bedrijvenbeleid wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de Human Capital Agenda. In de Uitvoeringsagenda wordt hiermee concreet aan de slag gegaan in de sector Maritiem/Delta.

4 *Maritieme Campus*

In het cluster Delta/Maritiem worden initiatieven genomen door het bedrijfsleven en kennisinstellingen om vanuit vragen van het bedrijfsleven naar opleidingen en bijscholingen het onderwijs op alle niveaus opnieuw in te richten (oa centra voor innovatief vakmanschap, regionale expertise centra etc.). Initiatieven komen samen in het project **Maritieme Campus**. In de duurzaamheidsfabriek op het Leerpark Dordrecht worden samen met de sector praktijkgerichte opleidingen gekoppeld aan innovatietrajecten in het kader van duurzame maritieme technologie.

5 *University College*

Het is ook belangrijk dat het hoger en wetenschappelijk onderwijs in het thema water en waterbouw een extra impuls krijgt. In het project **University College** wordt geprobeerd om, met actieve ondersteuning vanuit het bedrijfsleven, en in nauw overleg met het Ministerie van OCW en diverse onderwijsinstellingen, een aanvullend aanbod te ontwikkelen van hogere en wetenschappelijke opleidingen op het thema water, met vestigingsplaats Dordrecht.

UITVOERINGSKRACHT

De Zuidvleugelpartners benadrukken dat 'de inhoud' bepalend moet zijn voor het opzetten van uitvoeringsstructuren. Gezien de vele partners die al actief zijn in de diverse sectoren is het voorkomen van meer bestuurlijke drukte gewenst en dat de opgaven op het juiste schaalniveau worden opgepakt. Vaak is dat het gemeentelijk niveau (haven, universiteit, cluster bedrijven), maar voor innovatie, onderwijs/arbeidsmarkt en economische structuurversterking is het schaalniveau van de regio van belang. Juist op regionale schaal kan namelijk voldoende draagvlak voor programma's en projecten (zoals voldoende bedrijven, kennisinstellingen en financiële middelen) gevonden worden. Geconstateerd is dat in verschillende sectoren (bijvoorbeeld chemie, Greenports en logistiek) al voldoende netwerken en organisaties zijn om als bedrijfsleven met overheden en kennisinstellingen in contact te treden. In de sector Delta/Maritiem moet de uitvoeringsstructuur versterkt worden:

6 *Delta/Maritiem.*

Voor de versterking en versnelling van investeringen en innovaties in deze sector is het van belang (zeker voor het onderdeel Delta) om de opgebouwde samenwerking met partners in het Valorisatieprogramma Deltatechnologie te faciliteren en in **Ecoshape** (gevestigd te Dordrecht) te continueren. Bedrijven zijn hierbij aan zet en Zuidvleugelpartners treden faciliterend op.

Daarnaast zijn er nog enkele generieke maatregelen benoemd zoals de aanpassing van regelgeving, promotie en acquisitie en nieuwe financieringsconstructies zoals de opzet van de venture capital funds per Topsector.

3. Uitvoeringsprogramma Economie Drechtsteden

Het voorstel onderkent een zevental investeringsprojecten, en diverse strategische activiteiten. Voor de uitvoering van deze activiteiten zijn financiële middelen nodig. De notitie geeft per project en per activiteit een indicatie van de benodigde middelen, en vermeldt de herkomst van deze middelen.

De projecten / activiteiten zijn onderverdeeld in 4 prioritaire thema's. Deze thema's zijn ontleend aan de sector analyse die ten grondslag ligt aan Uitvoeringsagenda Economie Zuidvleugel. De 4 thema's sluiten aan bij de 4 belangrijkste knelpunten die breed onderkend worden, namelijk:

1. Vestigingsklimaat / fysieke ruimte: herstructurering bedrijventerreinen, wegnemen van knelpunten, te weinig benutting natte kavels.
2. Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt: tekort aan vakkrachten/talent
3. Valorisatie van kennis: te weinig kennis wordt daadwerkelijk toegepast bij bedrijven
4. Promotie en acquisitiesector is versnipperd

Prioriteit Investeren in vestigingsklimaat

De economische kansen van onze regio worden sterk bepaald door onze ligging, nabij de mainport Rotterdam. Het Rotterdamse Havenbedrijf houdt er in zijn havenvisie rekening mee dat de haven tot aan 2030 verder zal groeien. Voor de regio gaat de visie uit van 3.000 extra banen.

Om deze groei mogelijk te maken zal het havenbedrijf intensief samenwerken met de havens en de regio's tussen die van Rotterdam en Antwerpen. In 2011 zijn met de samenwerking met de Dordtse zeehaven de eerste stappen gezet. Voor de regio Drechtsteden is het zaak de komende jaren – voortbouwend op dit perspectief - optimaal mee te kunnen profiteren van deze ontwikkeling, en te zorgen dat banen in onze regio neerslaan. Dat betekent mee investeren in de bereikbaarheid (van banen) van de regio en geschikte locaties voor (nieuwe en bestaande) bedrijven.

Investeringsproject 1: Herstructurering bedrijventerreinen

In 2012 zullen we voorbereiding treffen voor een (nieuwe) herstructureringsronde van bestaande en (eventueel) nieuwe vestigingslocaties. Op deze manier kunnen we maritieme bedrijvigheid optimaal faciliteren. De voorbereiding bestaat in 2012 uit de volgende activiteiten:

- Gezamenlijk met partners in de DelTri-samenwerking (gemeente en stadsregio Rotterdam, havenbedrijf Rotterdam, regio West-Brabant, provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland en Drechtsteden) wordt een inventarisatie uitgevoerd naar de behoefte aan ruimte in de regio. De Kamer van Koophandel neemt deel en legt verbindingen met het bedrijfsleven. In de inventarisatie zal – in lijn met de aanpak in het topsectoren beleid – zowel de logistieke opgave (opslag, overslag en distributie) als de behoefte aan ruimte ten behoeve van ontwikkeling, bouw, afbouw, reparatie en onderhoud van innervaartschepen meewegen.
- Op basis van de inventarisatie van de ruimtebehoefte, zal in 2012 op het niveau van de Drechtsteden, samen met het regionale bedrijfsleven (o.a. Werkgevers Drechtsteden) een integrale afweging plaatshebben van vestigingsmogelijkheden, zowel op bestaande (natte) bedrijfsterreinen (met herstructureringsopgave), als mogelijk ook op 'nieuwe' locaties.
- Ondertussen zal - ook onder regie van de ROM-D - de herstructurering van natte bedrijventerreinen in Sliedrecht (het Plaatje) en H.I. Ambacht (Frankenpad/Grotenoord) worden afgerond, en lessen getrokken worden voor de vervolgstappen.
- Samen met de ROM-D zullen we een financieringsstrategie ontwikkelen voor een nieuwe ronde herstructurering.

Betrokken partijen:

- Partners DelTri: gemeente en stadsregio Rotterdam, havenbedrijf Rotterdam, regio West-Brabant, provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland, Drechtsteden, en de Kamers van Koophandel, werkgeversverenigingen en ROM-D.

Verwachte inzet middelen:

- 30.000 euro, deelname inventarisatie in Deltri-verband (budget regio).
- 30.000 euro, uitvoering integrale afweging t.b.v. besluitvorming in 2012 (budget regio).
- PM euro, ontwikkeling financieringsstrategie, + reservering aanvullende middelen.

Investeringsproject 2: Bevorderen transport met schone schepen

In 2012 zullen we voorbereiding treffen om het transport met schone schepen (op LNG) in onze regio versneld mogelijk te maken (omarmen business casus Topsector water).

In het kader van de uitwerking Topsector water, loopt op dit moment een business casus die zich richt op de ontwikkeling van schone schepen. Deze schepen maken in plaats van dieselmotoren gebruik van nieuwe LNG motoren. De casus wordt getrokken door Damen/Imtech. Scheepsbouw Nederland verleent assistentie. Medio november wordt een concreet business plan opgeleverd. Eind dit jaar zal het consortium met het Rijk een innovatiecontract afsluiten. Om schone schepen straks te laten varen zal het nodig zijn dat de omgeving waar de schepen varen en onderhouden worden, is ingespeeld op deze nieuwe technologie. Vanuit de regio Drechtsteden zullen we samen met de partners in de Zuidvleugel proactief optreden, en onze regio in de aanbidding doen als het gebied waar de ontwikkeling van deze schepen optimaal gefaciliteerd kan worden. Op deze manier geven we als regio impuls aan een meer duurzame economische ontwikkeling.

Concrete inzet:

- Een inventarisatie voor de regio, samen met het consortium schone schepen, naar de investeringen die nodig zijn in de omgeving om onze regio geschikt te maken als optimale testlocatie voor de ontwikkeling van deze schone schepen op LNG.

Betrokken partners

- Partners business casus schone schepen (trekker CEO Damen), gemeente Rotterdam, Havenbedrijf Rotterdam en provincie Zuid-Holland.

Strategische activiteiten

Aanvullend op deze investeringsprojecten zullen de Drechtsteden inzetten op de prioriteiten die het gezamenlijk heeft gesteld in het Deltri-samenwerkingsverband (afspraken 4 juli). Met deze afspraken wil de regio zich optimaal ontwikkelen tot een haven-industrieel complex. De gezamenlijke activiteiten richten zich op de thema's bereikbaarheid, onderwijs&arbeidsmarkt en vestigingsklimaat. Op regionaal niveau, in het werkprogramma Drechtsteden 2012, zal in 2012 50.000 euro beschikbaar gesteld worden om deze samenwerkingsagenda te kunnen uitvoeren. Onderdeel van deze agenda is onder anderen de organisatie van een ondernemersbijeenkomst begin februari 2012 in de Drechtsteden.

Prioriteit: Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt (= programma regionaal Arbeidsmarktbeleid)

Binnen nu en 5 jaar zal één op de 6 werknemers in de Drechtsteden de arbeidsmarkt verlaten. Tegenover dit vertrek staat een kleiner aantal jongeren dat de arbeidsmarkt opkomt. Deze situatie zal leiden tot een grotere druk op de arbeidsmarkt, en tot extra personeelsknelpunten in de sectoren waar nog maar beperkt nieuwe jongeren worden opgeleid (oa techniek en beta-vakken). Er ligt een uitdaging om als regio te voorkomen dat de kwalitatieve mismatch die nu bestaat nog groter wordt en bedrijven genoodzaakt zullen zijn, productie te verplaatsen naar elders. Deze opgave wordt in de regio Drechtsteden gezamenlijk opgepakt in het regionaal arbeidsmarktprogramma, dat de gemeente Dordrecht als centrumgemeente namens de regio uitvoert samen met de 5 andere gemeenten.

In het programma zijn de volgende investeringsprojecten en strategische activiteiten opgenomen:

Investeringsproject 3: Maritieme Campus Drechtsteden

Onder de naam 'het masterplan beroepsonderwijs 2.0' is in 2011 een traject van overleg tussen de VMBO/MBO instellingen in de regio opgestart. Doel van het overleg is een kwaliteitsimpuls te geven aan het beroepsonderwijs in de regio. Voor het einde van 2011 worden afspraken gemaakt over de bestuurlijk samenwerking, de versterking en afstemming van het onderwijsaanbod (zorg en techniek) en over de afstemming van opleidingen op de behoeften van de arbeidsmarkt. Om de afstemming tussen de opleiding en het aanbod snel te realiseren zal een aanjaagteam worden ingericht, dat de opdracht meekrijgt een verkenning te doen naar de toekomstige vraag (naar arbeid) op de arbeidsmarkt en deze door te verlaten naar de type opleidingen die nodig zijn om jongeren gereed te maken. Aan het platform zal tegelijk de doorontwikkeling van de duurzaamheidsfabriek als onderdeel van het Leerpark Dordrecht, die in het voorjaar 2012 gereed komt, gekoppeld worden.

Betrokken partners

- NWP, WD, Scheepsbouw NL, scholen (VMBO/MBO/HBO/WO), Kennisalliantie Z-Holland, partners zuidvleugel.

Investeringsproject 4: Versterken van de kennisinfrastructuur in de regio door de vestiging van een University College met thema water in Dordrecht

De regio Drechtsteden mist een instituut waar studenten een universitaire opleiding kunnen volgen. Een initiatiefgroep heeft in de regio het initiatief genomen een University College te stichten in Dordrecht. Nadat het idee eerst is uitgewerkt met de Erasmus Universiteit Rotterdam, maar dat geen vervolg heeft gekregen in de ontwikkeling ervan, is de regio bereid tot realisatie op eigen kracht, op voorwaarde dat daarvoor voldoende steun bestaat bij andere overheden, het bedrijfsleven en het onderwijs in de regio.

- Inzet is uiterlijk 1 januari 2012 een start te maken met een kleine werkorganisatie, een University College Dordrecht in oprichting. Vanuit deze organisatie zal de samenwerking met het bedrijfsleven en meerdere onderwijsinstellingen binnen en buiten de regio worden vormgegeven. Deze werkorganisatie zal zorg dragen voor de accreditatie via het Ministerie van Onderwijs en Cultuur, conform de daarvoor geldende nieuwe regels in de strategische agenda Hoger Onderwijs.

Betrokken partners

- Regionale werkgevers, provincie/waterschap/Rijk, scholen.

Verwachte inzet middelen (in co-creatie met Rijk/provincie/bedrijfsleven):

- PM euro, voorbereidingskosten/oprichting werkorganisatie (budget gemeente Dordrecht), daarna investering in huisvesting.

Strategische activiteiten

Naast deze investeringsprojecten zullen de Drechtsteden via het programma arbeidsmarkt inzetten op:

- Vergroten uitstroom uit een uitkering: doorontwikkeling Baanbrekend Drechtsteden, de invoering van de nieuwe Wet Werken naar Vermogen en instellen van leer/werk bedrijven.
- Verbeteren overgang school naar werk, onder meer via instellen van een werkschool voor jongeren zonder startkwalificaties, en promotie van techniek op scholen etc..
- Versterken van de kennisinfrastructuur, onder meer door het aantrekken van nieuwe opleidingen, meer studenten, etc..

Voor de uitvoering van deze activiteiten heeft de gemeente Dordrecht als centrumgemeente in 2012 400.000 euro beschikbaar gesteld in het kader van het programma Arbeidsmarktbeleid.

Prioriteit: Versnelling in innovatie en valorisatie van kennis

Werkgevers in de maritieme sector investeren volop in innovatie. Het topteam water heeft ruim 80 business cases benoemd, gericht op de toepassing van kennis in de praktijk van het bedrijfsleven. Op dit moment worden 13 van deze cases uitgewerkt, waarbij het bedrijfsleven en de kennisinstellingen elkaar vinden. Om de cases vlot te trekken hebben partijen, op diverse momenten steun vanuit de overheid nodig. De Drechtsteden willen graag deze steun bieden, op voorwaarde dat de toepassing van deze kennis in onze regio ook extra banen en economische activiteit oplevert. Om deze reden heeft de regio de afgelopen jaren al deelgenomen aan de Proeftuin Maritieme Innovatie. Een deelname die nog doorloopt tot juli 2014.

Investeringsproject 5: Ontwikkelen van een showcase "bouwen met water" in de regio

Om de toepassing van kennis, met name op het terrein 'bouwen met water' in de regio mogelijk te maken, zal de regio Drechtsteden optreden als 'launching customer' rond waterstaatkundige concepten en projecten:

- De uitwerking van het concept 'meerlaagse veiligheid', met een concretisering op de locatie Stadswerven,
- De ontwikkeling van een multifunctionele dijk bij de Kop van't land te Dordrecht

Betrokken partners:

- Partners MARE-project (o.a. Dura Vermeer, UNESCO-IHE).

Investeringsproject 6: Ecoshape als kennisinstituut "bouwen met water" voor de regio behouden, en kennis beter benutten bij toekomstige investeringen

Ecoshape is gevestigd in Dordrecht en heeft zich in 4 jaar tijd ontwikkeld tot een toonaangevend kennisinstituut dat zich richt op onderzoek naar de effecten van waterbouwkundige werken op de natuur en leefomgeving. Gelet op de waterbouwkundige opgaven in onze regio, een kwetsbare in de Delta, is er de regio veel aangelegen het instituut voor de regio te behouden.

Betrokken partners

- Consortium Ecoshape bestaande uit waterbouwers, kennisinstellingen en industriële partijen (o.a. Boskalis, Deltares, Rijk)

Strategische activiteiten

Aanvullend zal komend jaar vanuit de regio medewerking verleend worden aan de projecten die vanuit proeftuin maritieme innovatie worden ondernomen. In de proeftuin participeren vele bedrijven en onderwijsinstellingen in de regio (o.a. Werkgevers Drechtsteden, STC, HRO, DVC). In de begroting van de regio is in 2012 100.000 euro reeds beschikbaar gesteld voor het laten slagen van dit project. Inzet zal zijn de projecten van proeftuin directer te koppelen aan de business cases van het topsectorenbeleid en de doorontwikkeling van de duurzaamheidsfabriek. Ook zal nadrukkelijk naar dwarsverbanden gezocht worden met innovaties in de vliegtuigbouwindustrie, gelet op de investeringsplannen van het bedrijf Fokker in de regio.

Om de kennis over het bouwen met water in Dordtse projecten breder te verspreiden en de projecten zelf nationaal en internationaal bekend te maken zal de gemeente Dordrecht deel nemen aan het valorisatieprogramma Deltatechnologie. De gemeente zal hiervoor ambtelijk capaciteit (ureninzet) ter waarde van 23.000 euro beschikbaar stellen.

Prioriteit: Promotie & acquisitie

Regionaal kunnen partijen de kracht van de regio op het terrein van transport&logistiek, havenactiviteiten en delta/maritiem nog beter uitventen. Ook vanuit de Drechtsteden zal daarbij – nadrukkelijk in samenwerking met de partners van Zuidvleugel en W-Brabant en Zeeland – samen opgetrokken worden.

Investeringsproject 7: Actieve opstelling/acquisitie van evenementen die plaatshebben in de Drechtsteden op het terrein van water/deltatechnologie in (o.a. organiseren van een brede bestuurlijke conferentie ZW-Delta over de samenwerking op economische en arbeidsmarktterrein)

Betrokken partners:

- Diverse branche-organisaties, overheden, NWP/NWC.

Strategische activiteiten

De promotie van de sector deltattechnologie, die in deze regio zwaar vertegenwoordigd is, kan van groot belang zijn voor het uitvoeren van innovatieve waterstaatkundige projecten in onze regio (showcases in de achtertuin). Daarbij valt met name te denken aan bijzondere dijkconstructies en het buitendijks bouwen (leven met water). Dit doen we op verschillende niveaus en afhankelijk van de boodschap met verschillende partijen.

Voor de maritieme sector speelt vanzelfsprekend de recente overname van de Dordtse Zeehaven door het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) een belangrijke rol. Dit biedt mogelijkheden voor de Drechtsteden om (deels) 'mee te liften' op de promotie- en acquisitieactiviteiten vanuit de Rotterdamse regio (HbR en gemeente). Ten aanzien van de acquisitie binnen clusters maritiem en logistiek zullen hierover afspraken gemaakt moeten worden met HbR. Ook is de regio via ROMD aangesloten op de activiteiten van de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) als het gaat om het aantrekken van buitenlandse bedrijven.

De regio Drechtsteden, ofwel Dordrecht en omgeving, heeft de ambitie om de marketing, promotie en acquisitie van wonen, werken en recreëren integraal te gaan benaderen en hiervoor mogelijk budget vrij te maken. Hiertoe wordt een marketingplan gemaakt waarbij invulling gegeven wordt aan de doelstellingen van de regio op de betreffende gebieden. Het betreft zowel het aantrekken van nieuwe bedrijven en bewoners als het behoud van bestaande bedrijven en bewoners. Het marketingplan zal aansluiten bij en invulling geven aan de ambities verwoord in het Meerjarenprogramma Drechtsteden en het schaa sprong programma Deltatechnologie & Maritiem. Hierbij gaat het er om een optimale synergie te bereiken en om centrale merkwaarden te formuleren. Dat gaan we doen in nauwe samenwerking met derden, waaronder woningbouwcorporaties en makelaars, projectontwikkelaars, ondernemers en ondernemersverenigingen en instellingen op het gebied van onderwijs en zorg en belanghebbende instanties als Kamer van Koophandel, Havenbedrijf Rotterdam, Provincie Zuid-Holland, ROM-D, Dordrecht Marketing, VVV Zuid-Holland Zuid en Nationaal Park De Biesbosch.

Daarnaast is er bestuurlijk tussen de regio's/steden (Rotterdam/Delft/ Drechtsteden) en de Provincie Zuid-Holland besloten dat er een promotiestrategie opgesteld moet worden om de regio Zuid-Holland als dé deltatechnologie-hotspot te promoten. Mogelijke doelgroepen zijn buitenlandse bedrijven, kennisinstellingen, het Rijk, de Europese Commissie (EC) etc. Het gaat om de promotie van de Deltatechnologie sector (o.a. waterbouw, waterbeheer) in Zuid-Holland. Een belangrijk thema is de veiligheid en leefbaarheid van deltagebieden. De regio Zuid-Holland (Rotterdam, Delft, Drechtsteden) kent wereldspelers als Van Oord, Boskalis, kennisinstellingen als Deltares, TU Delft en UNESCO-IHE, maar ook kleine nieuwe bedrijven die zeer innovatieve producten op de markt brengen. De regio kent een uniek cluster dat een belangrijke bijdrage levert aan het BRP en het BNP. De boodschap is dan ook dat de regio dé deltatechnologie-hotspot van Europa is en dat de innovaties die hier worden ontwikkeld kunnen bijdragen aan maatschappelijke oplossingen voor delta's over de hele wereld. Hiervoor zal met de verschillende stakeholders een promotiestrategie worden opgesteld.

Voor deze strategische activiteiten wordt een budget gereserveerd. Het gaat hierbij om het vervaardigen van geschikt promotie- en acquisitiemateriaal, deelname congressen, uitwerking promotiestrategie, ROM-D, inzet van Dordrecht Marketing (verbinding met regionale marketing) voor de uitvoering regionale campagnes, etc.

4. Uitvoering

De uitvoering van de investeringsprojecten wordt georganiseerd via de proeftuin beleid. Per project zullen – op korte termijn – allianties gevormd worden met stakeholders. Het PFO fysiek en het Drechtstedenbestuur zullen per project de voortgang bewaken. Om de onderlinge samenhang tussen de projecten te bewaken zal een regionaal uitvoeringsprogramma ruimtelijke-economie actief blijven, van waaruit ook de inzet wordt geleverd richting de Uitvoeringsagenda Economie Zuidvleugel/Rijk en richting Europa (o.a. structuurfondsprogramma's / ESF). Om de samenhang in het regionale uitvoeringsprogramma te borgen zal een stuurgroep gevormd worden met deelname van (meest betrokken portefeuillehouders uit de regio, de voorzitter Werkgevers Drechtsteden, de voorzitter Scheepsbouw Nederland en voorzitter College van Bestuur van het Da Vinci college).

5. Financiële strategie

De 7 investeringsprojecten zullen uiteindelijk leiden tot forse investeringen. Als overheden in de Drechtsteden zullen we hierbij nadrukkelijk niet alleen als financierder optreden. De inzet van middelen zal enkel in co-creatie plaatsvinden. De ROM-D zal een belangrijke rol vervullen in de financiering. Over de wijze waarop, vindt op dit moment besluitvorming plaats in een afzonderlijk traject. Hierbij zal nadrukkelijk ook gekeken worden naar de manier waarop op Zuidvleugelniveau middelen worden samengebracht voor de uitvoering (genoemd wordt een 'early stage fund').

Het jaar 2012 staat in het teken van de voorbereiding van de verschillende investeringsprojecten. Het vormen van allianties, het ontwerpen van business cases en het ontwerpen van financieringsconstructies zijn hierbij de belangrijkste opgaven. Als Drechtsteden trekken we hierbij samen op met de Zuidvleugel en het Rijk.

Voor de opzet/ uitvoering van de activiteiten moet op regionaal niveau in totaal 250.000 euro worden gereserveerd. Daarbovenop heeft de gemeente Dordrecht in zijn begroting 2012 financiële middelen vrijgespeeld. Per project zal in het eerste kwartaal 2012 een Plan van Aanpak gepresenteerd worden, inclusief de inzet van de middelen (per investeringsproject).

Economische betekenis Maritieme Cluster Drechtsteden in cijfers

1 Economische betekenis landelijk totaal

Landelijk is de maritieme cluster goed voor:

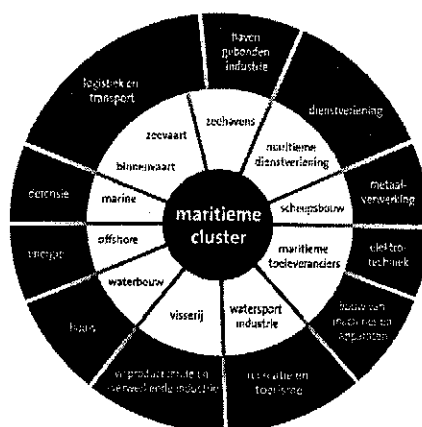
- € 27 mld omzet
- € 14,5 mld toegevoegde waarde (10,5 mld direct en 4 mld indirect)
- 12.000 bedrijven
- 190.000 banen (134.000 direct en 75.000 indirect)
- exportquote 64% (5,5% totale Nederlandse export)

Bronnen: Nederland Maritiem Land 2010 en Scheepsbouw Nederland 2011

2 Indeling en bijdrage deelsectoren landelijk

In de maritieme cluster worden 11 deelsectoren onderscheiden (figuur 1).

De Nederlandse maritieme cluster: een hecht netwerk

Bron: Scheepsbouw Nederland 2011

De deelsector havens levert de grootste bijdrage aan de landelijke werkgelegenheid en toegevoegde waarde (tabel 1). In directe werkgelegenheid volgen achtereenvolgens de offshore, de marine, de maritieme toeleveranciers, de scheepsbouw en de maritieme dienstverlening. In directe toegevoegde waarde komen offshore en maritieme toeleveranciers op de 2^e en 3^e plaats.

Het indirecte effect op de rest van de Nederlandse economie is het grootst in de scheepsbouw, de waterbouw, de zeevaart (werkzame personen) en de watersport (toegevoegde waarde).

Tabel 1 Economische betekenis Maritieme Cluster Nederland, naar deelsectoren

	werkgelegenheid			toegevoegde waarde		
	direct	%	multiplier ¹	direct ²	%	multiplier ¹
scheepsbouw	9.800	7,3%	1,89	700	6,5%	2,14
offshore	16.700	12,5%	1,61	1.200	11,1%	1,58
toeleveranciers	13.800	10,3%	1,47	1.300	12,0%	1,54
waterbouw	5.700	4,3%	2,51	700	6,5%	1,86
binnenvaart	12.600	9,4%	1,29	700	6,5%	1,29
zeevaart	5.900	4,4%	1,86	900	4,4%	1,44
havens	30.200	22,6%	1,45	3.100	28,7%	1,35
dienstverlening	9.700	7,2%	1,34	700	6,5%	1,29
watersport	12.700	9,5%	1,77	600	5,6%	2,00
visserij	2.500	1,8%	1,64	200	1,9%	1,50
marine	14.300	10,7%	1,30	700	6,5%	1,43
totaal	133.800	100%	1,40	10.800	100%	1,37

¹ Multiplier = (direct + indirect)/direct; in totaal is gecorrigeerd voor onderlinge leveringen

² x mln €

Bron: Nederland Maritiem Land, bewerking OCD

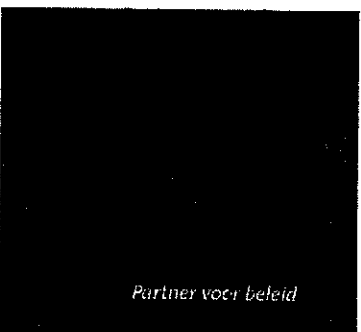
*Maritieme cluster regio
Drechtsteden/Gorinchem:*

- 1.300 vestigingen
- 11.200 werkzame personen
= 8,5% Nederlands totaal

*Werkgelegenheid maritieme
cluster Drechtsteden/Gorinchem
als % landelijk totaal:*

- waterbouw 70%
- scheepsbouw 15%
- maritieme toeleveranciers 15%
- binnenvaart: 14%

Partner voor beleid

3 De Drechtsteden

De omvang van (delen van) de maritieme cluster in de Drechtsteden is diverse keren in beeld gebracht.¹ De meest recente en volledige is de studie van de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) uit 2010. Alle studies hebben gemeen dat het telkens gaat om de Drechtsteden in ruime zin. Dat wil veelal zeggen inclusief Nieuw-Lekkerland, Hardinxveld-Giessendam en Gorinchem. Ook worden soms Werkendam en Graafstroom meegerekend.

Uit de diverse studies leiden we wat betreft de betekenis van de Maritieme Cluster voor de Drechtsteden het volgende af:

1. De regio Drechtsteden (inclusief Nieuw-Lekkerland en Graafstroom) is na Rotterdam en Amsterdam het 3^e maritieme knooppunt van Nederland. Er zijn minimaal 850 maritieme bedrijven gevestigd, met 8.000 werkzame personen.
2. Voor de Drechtsteden in enge zin gaat het om minstens 820 bedrijven² met 7.500 werkzame personen. Dit laatste is 7,3% van de totale werkgelegenheid in de Drechtsteden. Ter vergelijking: dit is even groot als de hele sector detailhandel en beduidend groter dan bijvoorbeeld de hele overheidssector (4.700 werkzame personen) of de onderwijssector (6.000 werkzame personen) in de regio.
3. Rekenen we de regio Gorinchem (het 4^e maritieme knooppunt van Nederland) mee, dan komt het totaal op zo'n 1.300 maritieme bedrijven met 11.200 werkzame personen. Daar komt nog eens minimaal 4.500 indirecte werkgelegenheid in andere sectoren bij, waarvan een niet onaanzienlijk deel in deze regio.
4. In totaal bevindt circa 8,5% van alle landelijke directe maritieme werkgelegenheid zich in de ruime regio Drechtsteden (inclusief Alblasserwaard/Vijfheerenlanden).
5. Die 8,5% geeft feitelijk een vertekend beeld, omdat hierin ook deelsectoren zijn meegeteld waarin de Drechtsteden geen of slechts een zeer beperkte positie hebben. Op de eerste plaats zijn dat de marine, de visserij en de watersport. Maar ook in de deelsectoren zeehavens en offshore, en in mindere mate ook zeevaart en maritieme dienstverlening is de betekenis van de Drechtsteden relatief gering. In de deelsectoren scheepsbouw, toeleveranciers en vooral waterbouw is de betekenis van de Drechtsteden veel groter. Wanneer we de drie voor de regio Drechtsteden (in ruime zin) belangrijkste deelsectoren als uitgangspunt nemen, dan geeft dit het volgende beeld:
 - scheepsbouw: circa 15% landelijk totaal; circa 1.500 werkzame personen
 - maritieme toeleveranciers: circa 15% landelijk totaal: circa 2.100 werkzame personen
 - waterbouw: circa 70% landelijk totaal; circa 4.000 werkzame personen
 In deze drie deelsectoren samen zijn dus circa 7.500 personen werkzaam, 25% van het landelijke totaal. Daarnaast zorgen deze deelsectoren indirect naar schatting nog eens voor circa 4.000 banen in Nederland, waarvan een niet onaanzienlijk deel eveneens in deze regio.
6. Inclusief de bouw van offshore platforms werken er in de regio in totaal zo'n 4.000 werkzame personen in de maritieme maakindustrie. Dan hebben we het dus over de scheepsbouw, bouw van platforms tbv de offshore en maritieme toeleveranciers bij elkaar opgeteld.
7. Naast deze drie deelsectoren is voor de regio verder ook de binnenvaart een deelsector van grote betekenis. Zo'n 14% van de landelijke werkgelegenheid in deze deelsector bevindt zich in de Drechtsteden, ruime afbakening (circa 1.800 werkzame personen). Voor de duidelijkheid, dit aantal werkzame personen komt dus nog bovenop de genoemde 7.500 werkzame personen in de sectoren scheepsbouw, maritieme toeleveranciers en waterbouw.

Een en ander is in onderstaand overzicht samengevat.

¹ Policy Research Corporation (2003), Economische betekenis en structuur van de sectoren waterbouw, scheepsbouw en maritieme toeleveranciers in de Drechtsteden, Antwerpen/Rotterdam;
OCD (2004), Regionalisering van kerngegevens van de Nederlandse Maritieme Cluster naar de regio Drechtsteden, Dordrecht
EUR (2010), SWOT-analyse & Innovatieagenda Maritieme Piek Drechtsteden, Rotterdam

² Het OCD is zelf ook bezig met een omvattende inventarisatie van de maritieme bedrijvigheid in de regio. De eerste resultaten van die inventarisatie leiden tot de conclusie dat het aantal bedrijven met een substantieel aandeel maritieme activiteiten, in de regio waarschijnlijk eerder in de orde van zo'n 1.200 à 1.400 ligt. Veel kleinere bedrijven lijken tot op heden niet te zijn meegeteld.

Tabel 2 Economische betekenis Maritieme Cluster Drechtsteden

	vestigingen	directe werkgelegen- heid	% Nederland	indirecte werkgelegen- heid ¹
Drechtsteden eng	820	7.500	5,5%	3.000
Drechtsteden/Gorinchem ²	1.300	11.200	8,5%	4.500
waarvan:				
- scheepsbouw		1.500	15%	
- maritieme toeleveranciers		2.100	15%	
- waterbouw		4.000	70%	
- totaal deze drie deelsectoren		7.500	25%	4.000
- binnenvaart		1.800	14%	500
maritieme maakindustrie		4.000		

¹ deels in de regio, deels daar buiten

² onder Gorinchem vertaan we hier heel de regio Alblasserwaard/Vijfheerenlanden

Bronnen: EUR, NML, Policy Research Corporation, OCD; bewerking OCD

Ten slotte: het bovenstaande is gesteld in algemene termen van vestigingen en werkgelegenheid (landelijk ook toegevoegde waarde). Dit doet zeer tekort aan de volle betekenis van de maritieme cluster voor Nederland en deze regio. De cluster is een bron van innovaties en meer en meer een bron van hoogwaardige (technische) werkgelegenheid op minimaal mbo-4 maar in toenemende mate ook op hbo-niveau. Er vindt veel samenwerking plaats met onderwijs- en onderzoeksinstellingen. Verder is ook sprake van een krachtige internationalisering van de cluster, met een snel groeiende werkgelegenheid in het buitenland, in de hogere echelons veelal ingevuld door Nederlanders. Met dit alles draagt de maritieme cluster en dus ook die in deze regio fors bij aan de instandhouding van de concurrentiepositie van de Nederlandse economie.

Frans Winterwerp
November 2011

Postbus 619
3300 AP Dordrecht

(078) 770 39 05

ocd@drechtsteden.nl
www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Partner voor beleid

